ANUL VI. No. 31. 22 AUGUST 1865

NATURA

JURNAL DE SCIINȚE

ESE DE PATRU ORI PE LUNĂ

Prețul abonamentului:

Bucuresci......... 64 lei pe an

Districte.......... 69 — —

REDACTORI:

Dr. C. ESSARCHU și Lt. D. ANANESCU.

ABONAMENTELE se fac la Redacție, Strada Seraphim, ce 'l dice și a Pensionatului No. 10, în dosu Coltzi, și la DD. Librari.

Avem onóre de a însciința pe DD. profesori collegiali și primari precum și pe DD. Institutori communali că prețul abonamentului la Jurnalul Natura se reduce pentru Domnia lor la un galben pe an adică pe jumătate.

DD. profesori corespondenți de prin județe, sînt rugați de a face cunoscut collegilor Domniei lor acéstă disposiție ce ia Redacția Naturei.

INSTRUCȚIA și EDUCAȚIA.

Në se poco in vi dia, da imputar sono
Chè quanto io posso dar, tutto vi dono
Ariosto.

Dacă pucin vë daŭ nu sunt de imputat
Căci cât pot da, tot vë daŭ.

Populul care are celle mai bune scholi este cel d'ânteiŭ dintre populi; dacă nu este astădi va fi mâine.
„(Jules Simon“ L'Ecole).

ELECȚIELE PROFESORALE, CONSILIUL GENERAL AL INSTRUCȚIUNEI PUBLICE.

Celle mai grave interese de care cetățenii unei nații intilligente se pot occupa sunt interesele Instrucției și Educației.

Cetitori serioși ai „Naturei“ ințelleg acum fórte bine acéstă veritate.

Ei sciu [1] că problemul organisării și formării unui Stat se reduce la problemul organisării Educației în acel Stat.

Ei sciu că acéstă veritate a fost ințelleasă atât de ómeni bine-voitori ai omeniri, care aŭ cautat să înalțe pe concetățenii lor la demnitatea și fericirea unor finițe intelligente și libere, cât și de aceia care au voit să'i oprime, să'i subjuge, să'i impingă spre baseța și degradarea sclavilor.

Ei sciŭ saŭ ințelleg că sêlbaticul în pustie póte să'și construe (zidéscă) miserabila sa colibă fărŏ nici o regulă și fărŏ nici un plan fix și meditat cu maturitate, dar sciu că vênturile și tempesta nu vor întărzia să răstórne o asemenea colibă construită în asémenea condiții. Ei sciŭ că architectul abil care voesce să înalțe un vast monument îi determină mai ânteiŭ basa, îi descriă și'i coordonă tóte părțile dupŏ principele sigure alle artei sélle și se asigură ast-fel de exactitudinea și justeța proporțiilor. Și *numai* în urma acestei prime lucrări el pune pe lucrători la muncă. Și atunci dacă edificiul se înalță și se zidesce, massa sa imposantă și solidă va înfrunta isbirile tempestei și asprimea timpului.

[1] Vedi No. 22 al Naturei „Educația și Politica“.

Această simplă veritate la care în rapiditatea şi confusia acţieĭ nu ne'am prea gândit, începe a fi înţellésă de ceĭ maĭ mulţĭ şi D. Ministru şi Director al Instrucţieĭ publice par a o înţellege fórté bine, grăbindu-se a convoca, în virtutea legeĭ, Consiliul general al Instrucţiuneĭ publice care are a desbate questiile relative la Instrucţie şi Educaţie, şi prin urmare la viitorul Terreĭ şi la fundamentele edificiuluĭ nostru social şi politic.

Nu putem aplauda îndestul intelliginţeĭ iniţiative care chiamă lumina tutulor bărbaţilor *de intelligenţă* şi de *experienţă* din tótă ţérra asupra unor questiĭ de asemenea importanţă.

Şi fiind că suntem din aceiă care cred că trebuie să punem *cugetarea* înaintea *acţieĭ*, *meditarea* placidă înaintea *aplicaţieĭ* pripite, vedem cu bucurie disposiţiele ce se iaŭ pentru a se discuta, maĭ 'nainte de a le pune în aplicaţie, mesurile luate de On. Consiliul permanente al Instrucţieĭ publice şi maĭ cu sémă programul ce a elaborat şi care e destinat a fi pus în aplicaţie în tóte schólele, în tóte gymnasiile şi lyceele, în tóte facultăţile din tótă România.

Vom avea ochiĭ şi spiritul aţintiţĭ asupra lucrărilor Consiliuluĭ general şi vom căta, cât ne va fi cu putinţă, a da sémă despre dênsele cititorilor „Natureĭ."

In urma uneĭ circulare a D-luĭ Ministru al Justiţieĭ, Cultelor şi Instrucţieĭ publice, elecţiele profesorale s'aŭ săvârşit în tótă ţérra la 24 alle acesteĭ lunĭ şi numele delegaţilor s'aŭ triimes la Minister.

Nu cunóscem astă-ḑĭ resultatul acestor elecţiĭ precum şi numirea definitivă a membrilor ce compun Consilul general şi întărirea lor de Domnitor.

În numerul viitor vom arăta cum este compus acest înalt Corp al Instrucţiuneĭ.

Doritorĭ cum suntem de a face chiar pe inemicul nostru „Pretinsul din practică:" care nu se interesă de căt la ceea ce póte aduce *parale. şi banĭ* de a'l face ḑic, să prindă óre-care gust la questiile de care ne ocupăm, citâm pentru Domnia-sa rândurile următóre ce împrumutăm uneia din intelleginţele celle maĭ sănătóse din Françа.

Dupŏ ce arată că bogăţia intellectuală face maĭ mult decât tóte cellelalte bogăţiĭ pentru fericirea aceluia care o posedă, Jules Simon(²) se exprimă ast-fel:

„Chiar în punctul de vedere economic, bogăţia intellectuală este bogăţia cea maĭ productivă; Exemplu Hollanda, ţérră sterilă, pe jumătate acoperită de ape şi neîncetat amerinţată de valurĭ, devenind, graţie cultureĭ şi industrieĭ locuitorilor seĭ, una din ţerrile celle maĭ bogate şi maĭ fecunde alle Europeĭ. Ca să apreţiăm bogăţia uneĭ naţiĭ, nu e destul să socotim fertilitatea soluluĭ seŭ (solul Românieĭ este cel maĭ fertil dintre tóte, şi noĭ cu tóte astea suntem săracĭ lipiţĭ... întrebaţĭ între alţĭ pe D. Ministru al Finanţelor...), buna situaţie a porturilor, numérul minelor salle; o naţie póte să aibă tóte astea în abundenţă. şi să nu fie nicĭ bogată în năuntru, nicĭ puternică în afară dacă *n'are ómenĭ* (ascultaţĭ). *Educaţia face pe om* (ascultaţĭ) omul face *instituţiile, omul face pămêntul.* Un popul intelligent aruncat pe un sol cu totul steril, creă industria. Dacă industria îĭ este oprită din causa lipseĭ materielor primare saŭ a combustibiluluĭ, el creă comerçĭul. Devine bogat făcêndu-se mişcătorul, directorul şi împărţitorul bogăţieĭ celor-lalţĭ."

E.

²) Juies Simeon Deputat şi defensor eloquent al Instrucţieĭ şi Educaţicĭ la Corpul Legislativ diu França. Admirabilele discursurĭ ce Jules Simon. a pronunţat în sesiunea trecută a corpuluĭ legislativ, deşteptat-aŭ in inimile deputaţilor nostri.... care le aŭ citit.... o nobilă ambiţie un nobil entusiasm.

PROIECT D'O EXPOSIŢIE MORALĂ.

Cu ocasia concursuluĭ general al lyceelor, — D. Duruy Ministru al Instrucţieĭ publice în Françia, a pronunţiat, un fórte însemnat discurs din care extragem rêndurile următóre:

Dupŏ ce a stabilit că concurenţa a devenit o lege universală care domină existenţa popolilor ca şi a individelor. D. Duruy, adresându-se către elevĭ se exprimă ast-fel.

„Peste opt-spre-ḑece lunĭ, ḑice el, veţĭ vedea venind în França naţiĭ din tóte colţurile pămêntuluĭ ca să'şĭ dispute victoria pacifică [1]). Un loc vé va fi reservat. Fiind-că Franca trebue să arate ce este capabilă să facă în industriĭ şi în arte. Universitatea, printr'o fricósă prudenţă, nu trebue să stea la o parte şi să nu ia parte la acéstă mare luptă. Să arătăm învăţămêntul nostru la toţĭ, să'l expunem în ḑioa mare .....

Vĕ însciinţez dar, laureaţĭ futurĭ aĭ concursuluĭ general din 1867, că lucrările vóstre, orĭ care vor fi, se vor trimite la comitetul Exposiţieĭ universale. Daca Germania, Englitera, Italia şi alte puterĭ voesc să facă ca noĭ şi în condiţiĭ egale, se va vedea cine este în callea cea maĭ bună ..."

Iată stimulentul pentru elevĭ.

„Vóè profesorilor şi savanţilor illustri ce mĕ înconjuraţĭ, a adăogat cu un just şi legitim orgoliu D. Duruy, am alt ceva să vĕ cer. Pe când se va zidi imensul edificiŭ unde vor fi grămădite minunele industrieĭ, împĕratul ar dori să véḑă mâinĭ energice şi îndemânatice ridicând un alt monumenpe care să'l umple geniul Françeĭ. Sciinţele, artele, litterile narând progresele şi istoria lor, arălând theoriile ce s'aŭ produs, ideile ce s'aŭ ivit, faptele ce s'aŭ descoperit saŭ s'aŭ explicat, formele nuoĕ ce imaginaţia saŭ artele aŭ găsit, cu un cuvênt ceea ce Franca a cugetat stând lângă ceia ce ea a executat, travaliul spirituluĭ stând lângă travaliul mâinelor salle; vom avea ast-fel un mare spectacol, plin de interes pentru trecut şi fecund în speranţe pentru viitor; căcĭ viitorul se rézĕmă pe trecut ca să se înalţe maĭ sus, şi nu póte să se rezeme cu soliditate de cât cunoscêndu'l bine.

Să ne imite celle-l'alte naţiĭ şi Exposiţia morală va avea aceléşĭ fericite consequenţe ca şi Exposiţia materială...... Să ne aducem a minte că geniul Grecieĭ s'a format în jocurile olympice.

Aş fi fericit ca acest apel eşit din sînul Universităţiĭ Françeĭ să fie auḑit, dar ori ce se va întimpla, să ne facem noĭ datoria.

Să lucrăm dar, Domnilor, grabiţivĕ a sfêrşi lucrările întreprinse, saŭ începeţĭ vre o operă nuoĕ ca să adăogaţĭ, daca este cu putinţă, o frunḑă de aur la acéstă curónă de onóre, care, în acest concurs moral, să sperăm că va fi reservată Françeĭ.

Dar ascultaţĭ. Gândindu-ne la starea în care am lăsat Instrucţia în ţérră, ocupându-ne de acelle profunde combinaţiĭ de înaltă politică care ne-a condus... Să ne omorâm îmbătaţĭ de furie uni pe alţi pe uliţe, fărŏ să scie nimenea pentru ce... gândindu-mĕ ḑic, la neintelligenta nepăsare ce am arătat pentru Instrucţie şi Educaţie, nicĭ nu ne maĭ întrebăm dacă România, acéstă Françă orientală (sic!) va lua parte la lupta intellectuală ce o proclamă D. Duruy.

E.

[1]) E vorba de exposiţia industrială universală care se va face în Paris la 1867.

BANIĬ ŞI SCIINŢA.

Funcţionari din tóte ramurile administraţie şi din tóte ramurile judecătorescĭ 'şĭ aŭ vĕḑut lefile lor mărite şi starea lor ameliorată. Profesori însă, (exceptăm pe profesori Facultăţilor care ni se par destul de bine remuneraţĭ) şi maĭ cu sémă ceĭ primarĭ şi institutori comunalĭ (acestia din urmă cu 50 leĭ pe lună!!), n'aŭ auḑit pe nicĭ uni din ómeni noştri influenţĭ ridicând vocea în favórea lor.

Jurnalul „*Natura*“ împunêndu'şĭ *datoria* de a definde interesele Instrucţieĭ precum şi interesele acellora ce o rêspândesc în ţérră, publică, (drept introducţie la aceste din urmă interese, reservându'şĭ dreptul de a reveni în timp oportum asupră-le,) articolul următor eşit din pana profesoruluĭ de litteratură francesă D. Ulysse de Marsillac.

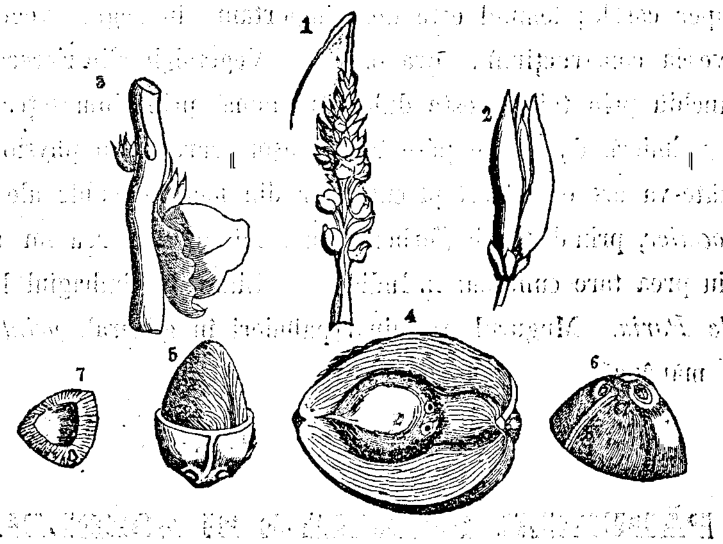
Limba francesă, între delicateţele séle are şi pe acésta. Ne voind a asimila differite profesiunĭ nicĭ a pune în acelaşĭ rând recompense d'o natură differită, ea aŭ creat atâtea cuvinte câte modurĭ d'a câştiga baniĭ. Aşa, ea reservă cuvêntul *preţiŭ* (prix) pentru mărfurĭ; *salar* (salaire) pentru baniĭ ce primesc lucrătoriĭ; *simbrià* (gages) pentru servitorĭ; *leafă* (solde) pentru militarĭ; *tratament* (traitement) pentru funcţionariĭ guvernuluĭ; *apuntamente* (appointements) pentru ceĭ ce se ţin de administraţiunĭ private; şi în fine *onorarie* (honoraires) pentru profesorĭ, avocaţĭ şi medicĭ. Este în acéstă alegere de cuvinte nu numaĭ o delicateţă de limbă, ci o înţellegere perfectă de valórea lucrurilor. În adevĕr, baniĭ ce se daŭ unuĭ avocat, unuĭ profesor saŭ unuĭ medic, nu sunt o *plată.* O plată presupune o proporţiune între obiectul plătit şi baniĭ priimţĭ. Un *onorar* nu presupune de loc asta. Dacă, de esemplu, un ciobotar vinde o perechiă de pantofi un galben, este o proporţiune realê între obiectul materiale ce ese din mânele salle şi baniĭ ce priimeşte. Dar dacă se daŭ o sută de galbenĭ, presupuiŭ, mediculuĭ, avocatuluĭ şi profesoruluĭ, ce raport este între acéstă sumă, saŭ chiar o sumă mult maĭ mare şi sănĕtatea saŭ viaţa ce medicul îţĭ conservă, onorarea, averea saŭ libertatea ce avocatul îţĭ redă, sciinţa ce profesorul îţĭ dă? Astea nu sunt lucrurĭ ce se pot apreţia după valórea lor, altrăminte tóte avuţiele universuluĭ n'ar fi de ajuns. Decĭ, baniĭ ce se daŭ în asemenea circunstanţe sunt un *tribut de onóre,* un semn de recunoştinţă, iar nu alt ceva. A aplica în acéstă privinţă regulele ce regesc cele-l'alte felurĭ de transacţiunĭ ar fi dar cu totul absurd. Este cu tóte astea un alt mod d'a considera questiunea. Ómeniĭ daţĭ profesiunilor liberalĭ pot să n'aibă alt miĝloc de existinţă de cât cariera lor, şi prin urmare trebue neapărat ca onorariele lor să fiă îndestulătórie spre a le asigura o existinţă onorabile. Acésta dar nu se póte lăsa în voia arbitrariuluĭ. Mi se pare că este aicĭ o regulă generalĕ uşior de stabilit. Orĭ ce retribuţiune trebue să fiă proporţionată cu importanţa lucruluĭ priimit, şi cu posiţiunea aceluia ce o dă. Vĕḑurăm că nu e proporţiune posibile între banĭ şi sciinţă, avere, sănĕtate, etc. Nu se póte dar stabili în acéstă privinţă nicĭ o regulă. Remâne consideraţiunea stăriĭ, posiţiuniĭ! Óמeniĭ daţĭ profesiunilor liberalĭ trebue să aibă o posiţiune independinte care să lase spirituluĭ lor şi studielor lor tot timpul şi tótă libertatea de care aŭ nevoiă. Să aplicăm acésta în parte la profesorĭ. Lucru profesoriuluĭ este înduoit. Este maĭ ântêiu acela pe care consacră d'a dreptul elevilor săĭ, pe catedra sa, în timpul claseĭ. Apoĭ este acela ce-ĭ este necesar spre a prepara lecţiunile salle. Şi, până să nu mergem maĭ departe să însemnăm că cu cât învĕţămîntul este maĭ înalt cu atât timpul necesar prepărăriĭ trebue să fiă lung. Asta esplică acea aparinte nedreptate a tratamentelor considerabilĭ date unor profesorĭ carĭ aŭ pucine ore de lecţiunĭ, de óre ce alţiĭ aŭ maĭ mult lucru în aparinţă cu maĭ puciniĭ banĭ. Causa este că ceĭ d'ântiiu aŭ nevoiă de multe studie şi cercetărĭ, iar ceĭ d'al duoilea aŭ tot de una lecţiunile preparate. De exemplu, învĕţămêntul gramaticeĭ şi ştiinţelor elementare nu se modifică de loc şi profesorul n'are altă grije de cât d'a repeţi în toţĭ aniĭ acelaşĭ lucru. Este cu totul alt-fel în înaltele regiunĭ ale învĕţămêntuluĭ. Profesorul de litteratură trebue să cunóscă tóte publicaţiunile noue; profesorul de sciinţe superiorie trebue să urmărésca progresul astor sciinţe; tot aşia e cu istoria, cu filosofia, etc. Tóte acestea cer chieltuiele considerabile şi de timp şi de banĭ, căcĭ trebue professorul a-şĭ procura cărţĭ scumpe, instrumente etc. Decĭ principul proporţiuniĭ tratamentuluĭ cu importanţa cursuluĭ ne pare de o drep-

tate riguróśă. Nu este asta tot. Ar trebui să luăm în considerare şi vechimea serviciuluĭ. In tóte ramurile administraţieĭ, sunt şanse de înaintare; în cariera învăţămêntuluĭ sunt puçine. Cutare profesor póte sta doue ḑecĭ de anĭ în aceéşĭ clase. Este óre drept d'a sfărăma în el orĭ ce speranţă şi de a-ĭ lua acel mare resort al emulaţiuniĭ care contribueşte într'un mod aşa de eficace la progresul de tot felul? N'ar trebui oare să se stabiléscă o óre care gradare aşia încât, la neşte epoce determinate, fiă care să priiméscă o adăogire de tratament proporţonată cu durata serviçielor sélle?

Missia profesoruluĭ este gravă şi sânţă.

FLORI ŞI FRUCTE DE COCOS.

Fie-care parte a pămêntuluĭ 'şĭ are plantele salle caracteristice în rapport cu clima, cu natura pămêntuluĭ şi cu trebuinţele ómenilor ş'ale animalelor. Căllĕtorul plecând dela polĭ spre equator observă cum trece gradat de la plantele micĭ, slabe şi sărace în celle marĭ puternice şi luxóse. Aşa spre polĭ se găsesc mesteacânĭ micĭ ca trandafiri şi muschĭ ca aceĭa ce cresc la noĭ pe arborĭ; iar spre equator se înalţă măreţĭ curmalĭ, finicĭ şi cocotierĭ. Acest din urmă merită să attragă attenţia nóstră sub punctul de vedere al folóselor ce trag ómeni dintr'ênsul.

Flori şi fructe de Cocos.

Cocotierul este un arbor cu talie gigantică, originar din India şi respândit astăḑĭ în Africa, în Antiliĭ, America meridională şi Oceania. Specia cea maĭ însemnată este cocotierul comun (Cocos nucifera) al căruĭ trunchiŭ subţire ajunge la înălţimea de 20-30 metri, coronat cu'un buchet de foi verḑĭ curbate în tóte părţile, în centrul cărora se află un mugur terminal; aste foĭ late de un metru şi lungĭ de 5—6 metri, sunt formate de un îndoit rînd de foĭ eşind din miḑloc unele dup'altele.

Florile sunt grămădite şi aranjate într'un mod particular şi sunt de duoĕ feliurĭ mascule şi femeile, aşeḑate pe unul (monoice) saŭ pe duoĭ arborĭ (dioice). [1]) Florile mascule aŭ caliciŭ de treĭ sepale, corola de treĭ petale şi şése stamine. Florile femele sunt formate pa'acelaş typ, dar în loc de stamine aŭ un pistil al căruĭ ovarŭ presintă treĭ loje, din care duoĕ rudimentariĭ şi una numaĭ fertilĕ. Fructul căruia dă nascere este verde, cu treĭ cóste de mărimea capuluĭ, avênd sub cójă grósă un sîmbure învelit într'o ţessĕtură lemnósă fórte tare de formă lungăréţă, puţin cam ascuţită şi avînd o gaură la vîrf. Mieḑul numit şi *nuc de coco* saŭ numaĭ *coco*, are în ea o pulpă prea albă, d'un gust

(¹) Iată ce ne spune Jovianus Pontanus preceptorul regelnĭ din Neapol, vorbind de duoi palmierĭ: unul aultivat la Brindes era masculŭ, cel-alt în selba dela Otranto era femelă: astă din urmă tristă şi stérpă se vestejea în flóre; junetea eĭ trecea şi nicĭ o dată nu produssesse. Póte că Ovid care scia să înfrumuseţescă tot ar fi desemnat aicĭ melancholia amoruluĭ

Car de ce Dieu telle est sa douce ivresse
Il berce notre coeur flatte la volupté;
on est séduit par sa gaîté
et l'on finit par aimer sa tristesse.

Într'o diminéţă femela ca o amantă solitară în selba de la Otranto înălţind capul seŭ curonat cu florĭ d'asupra celor-l-alţĭ arborĭ, ḑieri palmierul de la Brirdes la o depătare de 15 leghe. Lipită de pămênt prin rădăcinele salle, fărŏ picióre, făr'aripĭ ca să sbóre unde o chiamă, ea ceru ajutorul Zephiruluĭ şi el simţibil la plângerile eĭ o ascultă. El sbóră spre palmierul dela Brinde acopere aripele salle de pollen şi merge să'l scuture pe sinul fericiteĭ amante. Atuncĭ selba făcut să se audă o dulce murmură; ceva misterios părea că se petrece în umbră şi în singurătate, şi juna amantă se arătă pentru prima óră curonată cu fructe desfătătóre. Ast-fel este misterul amorulul Floreĭ şi al Zephiruluĭ.

plăcut, semănênd cu crema, coprinḑînd un liquid recoritor de culórea laptelui pucin cam dulce, un fel de lapte vegetal ca să ḑicem aşa, ce formézâ o băutură dulce şi recoritóre pentru locuitori din ţérra undə cresce acest frumos palmier. Dupŏ ce se cóce pulpa de coco se schimbă maĭ ânteiŭ într'o migdală albă şi succulentă (zemósă) care se apropie de gustul aluneĭ, pe urmă când îmbĕtrânesce fructul se face tare ca scórţa.

Nucile de coco se mănâncă saŭ jumătate cópte când sunt cu lapte, saŭ în stare de migdală. Dintr'aceste migdale se face, dupŏ cum am ḑis maĭ sus, bĕuturĭ recoritórĕ şi se extrage un uleiŭ prea bun. Din ghiocĭ se fac vase de tot feliul cu care se servă ómeniĭ d'acolo la trebuinţele lor; cu firele învelişuluĭ fabrică funiĭ, stofe gróse şi astupă ferestrele corăbiilor; cu foile fac panere, rogojinĭ, covóre şi'şĭ acoper casele; lemnul este destul de tare ca să serve la construcţiunĭ; seva saŭ mustul ce ese din trunchiŭ prin tăiere este dulce ca a cellor maĭ mulţĭ palmierĭ, dar lesne póte ferbe şi produce peste căte-va ore o bĕutură plăcută, ce se numesce *vin de cocotier*, prin distilaţie (ferbere) se scóte un fel de rachiu prea tare cunoscut în India sub nume de *arach de Paria*. Mugurul terminal este prea fraged şi se mănâucă.

Industria ómenilor civilisaţĭ scóte acum dintr'ênsul nn product important, căcĭ cocotierul este cultivat cu folos în maĭ multe insule ale océnuluĭ indian ca să extragŭ din grăunţele luĭ un fel de uleiŭ, ce intră în comerciŭ sub nume de unt de coco şi este întrebuinţat numaĭ pentru fabricarea săpunurilor. Ìată dar căte folóse trage omul dintr'acest arbor, d'aceea cocotierul a fost numit regele vegetalelor, şi pentru populi care locuesc maĭ multe din insulile Polynesieĭ, ţine locul óre-cum al tuturor cellor-alte producţiuni alle natureĭ, le procură: alimente de care se nutresc, vestimente, vase, şi locuinţe. Natura în marea eĭ provedere a îngrijit ca pretutindinĭ să fie abundanţiă şi omul se silesce a o imita.

Cocotierul ţine de familia Palmierilor în care se află curmalul şi finicul şi este una din celle maĭ importante în regnul vegetal.

Vegetalele dintr'această familie se recomandă nu numaĭ prin frumuseţea lor, priu portul lor înalt şi uşor, care dă o physionomie particulară câmpiilor din locurile calde ale globuluĭ, dar ăncŏ şi maĭ cu sémă prin marea lor utilitate.

Linné în limbagiul luĭ poetic numea pe toţĭ palmieri în general, *prinţi regnuluĭ vegetal*.

A.

PĂDURILE, PODURILE ŞI SOSELELE.

Cultura şi tăierea pădurilor este la noĭ o questie d'o importanţă însemnătóre la care niminĭ nu se gândesce; ea s'a desbătut şi se desbate ăncŏ în staturile civilisate şi este la ordina ḑileĭ în Francia, unde s'a luat mĕsurĭ energice ca să planteze arborĭ în tótă ţérra, de şi la dênşiĭ trebuinţa lemnelor este maĭ pucin simţită de cât la noĭ, fiind că aŭ cărbunĭ de pământ; *numaĭ noĭ nu îngrijim de nimic, numaĭ noĭ stăm pe loc saŭ retrogradăm.*

S'a observat că cultura şi tăierea pădurilor este strâns legată cu salubritatea locuitorilor cu fertilitatea pământuluĭ şi cu revărsarea riurilor. De când se taie pădurile din apropierea oraşelor, furŏ nicĭ un system, fărŏ nicĭ o prevedere, se vede cum salubritatea publică descresce împreună cu fertilitatea, inondaţiunile se măresc, astfel în cât o parte din locuitori capitaleĭ nu maĭ aŭ sigure locuinţele lor.

La munte se vede adesea că maĭ mulţĭ ţĕranĭ, care aŭ avut casele în facia uneĭ pădure, în urma tăiereĭ acestor pădurĭ aŭ fost siliţĭ să'şĭ părăséscă locuinţele din causa inondaţiunilor provenite din micile pîrae care se scurg din munte, şi

sapă pămêntul împrejur, fiind că maĭ 'nainte rădăcinile arborilor ţinea pămêntul şi nu 'l lasa să se surpe.

Experienţa dovedesce asemenea că în ţinuturile unde s'aŭ tăiat pădurile acolo şi mortalitatea a devenit maĭ mare. Pămêntul din vecinătatea pădurilor este maĭ roditor de cât cel uscat şi fărŏ plantaţiunĭ, fiind că arbori atrag umiditatea. Se scie că pe munţi îmbrăcaţĭ cu pădurĭ sunt maĭ multe ploĭ de cât pe ceĭ uscaţĭ şi rîpoşĭ.

Plantaţĭ ca să trăiţĭ liniştiţĭ: ḑice un mare economist.

Plantaţia pădurilor este în Francia una din questiunile vitale. Ministerul lucrărilor publice a luat mĕssurĭ pentru salubritatea şi siguranţa publică ca să planteze pădurĭ în tótă Francia, *numaĭ noĭ nu facem nimic şi nu îngrijim de nimic.*

Puterea plantelor este maĭ mare de cât nu 'şĭ póte cine-va închipui. Prin mijlocul plantaţiunilor, omul a putut transforma locurile băltóse în pămênturĭ arabile, a putut chiar depărta marea din ţermurile eĭ, spre ex. în Francia Septentrională, în Britania; sunt acum multe locurĭ cultivate unde altă dată era mare, graţie numaĭ plantaţiunilor de arborĭ(1).

Se vede curat că omul s'a luptat cu Natura ca să şi asigureze bunul traiŭ material, indipendinţa individuală; *numaĭ noĭ nu ne mişcăm, numaĭ noĭ nu facem nimic, ci aşteptăm tóte pe d'a gata.*

Dac'aruncăm o privire peste Europa întrégă şi în general peste tótă lumea, vedem că tóte oraşele marĭ, tóte capitalele, în interesul locuitorilor, sunt zidite împrejurul saŭ în vecinătatea pădurilor ş'a rîurilor navigabilĭ; şi capitala nóstră, era altă dată înconjurată de pădurĭ, dar tóte s'aŭ tăiat ca să numaĭ créscă şi acum s'aŭ transformat în câmpiĭ uscate şi ne cultivate, fărŏ locuinţe nicĭ plantaţiunĭ, întinḑîndu-sé la o mare distanţă împrejurul Bucurescilor, şi dăcă nu se vor lua mĕsurĭ în privinţa tăeri pădurilor, o să fim nevoiţĭ cu timpul a aduce lemne de la munte şi a plăti stînjenul 8 şi 10 galbenĭ; şi Bucuresciŭ e zidit p'un mic rîŭ, dar fărŏ scop, căcĭ adesea pricinuesce stricăciune însemnătóre.

Lăssând la o parte folosul real ce trage omul din plantaţiunĭ, dar şi sub un alt punct de vedere elle sunt avantagióse. Verdéţa are o influenţă mare asupra omuluĭ. Într'adevĕr să privim duoĭ călĕtorĭ, unul care se sue p'un munte pietros, rîpos fărŏ nicĭ o verdéţă şi altul care se sue p'un munte acoperit cu pădurĭ, verḑĭ cu plantaţiunĭ variate.

Cel d'ântêiŭ va fi expus la arşiţa sóreluĭ, va călca din piatră în piatră, nu va găsi nicĭ umbră ca să se adăpostéscă nicĭ isvor ca să'şĭ potoléscă setea şi astfelŭ va urca muntele cu mare difficultate; cel d'al duoilea va merge prin umbră, fărô să fie expus la căldurĭ, se va odihni din distanţă în distanţă pe verdéţă şi pe florĭ şi 'şĭ va potoli setea la isvóre limpeḑĭ şi nu va încerca nicĭ o greutate, din contra va simţi o plăcere mare şi o mulţumire neexprimată.

Am ḑis că verdéţa câmpuluĭ are un fel de farmec asupra organuluĭ vedereĭ tot ca şi azurul ceruluĭ. Experienţa din tóte ḑilele o probă, şi într'adevĕr, dintre tóte culorile, verdele şi albastru sunt care ne plac maĭ mult, fiind că ochiul nu se ostenesce privindu-le; d'aceea natura a ales de preferinţă aste duoê culorĭ plăcute la vedere şi a dat plantelor culórea verde, iar ceruluĭ culórea albastră azur, şi omul cu consciinţa de suveranitatea sa, desgustat de miseriile vieţeĭ şi indignat de reutatea ómenilor, găsesse o vie consolaţie privind verdéţa plantelor şi azurul ceruluĭ.

Am vĕḑut în pădurile nóstre de la câmp arborĭ micĭ şi subţirĭ, apropriaţĭ uni de alţi, lăsaţĭ să créscă în voia întâmplări şi tăindu'ĭ fărô nicĭ un system aşa în cât să numaĭ pótă cresce. Aste pădurĭ acum destul de departe de oraşe, cu timpul se vorŭ şterge şi vom fi nevoiţĭ a alerga la munţĭ

(1) Rădăcinile arborilor respândindu-se în pămênt prin multele lor ramificaţiĭ pot lega părticelele mobile, atuncĭ apa nu'l atacă lesne, căci celle maĭ fine radicele se opun la desagregarea (măcinarĕa) pămêntuluĭ; ast-fel se póte transforma un pămênt mobil în altul stabil; astfel uscatul póte înainta în mare. Din contra, unde s'aŭ tăiat arbori dupŏ ţermurile mărĭ, acolo marea a înaintat în uscat fiind că numaĭ sunt rădăcinĭ ca să întăréscă pămîntul şi să se opue la acţiunea apelor.

ca să căutăm lemne. Munţiĭ noştri sunt falnic înbrăcaţĭ cu păduri stufóse în care se găsesce arborĭ seculari de tot felul, dar ce folos că n'avem căĭ de comunicaţie, n'avem drumurĭ practicabile ca să putem trage din eĭ folósele cerute.

Icĭ şi colo veḑĭ câte un ţerran avênd înjugaţĭ duoĭ saŭ patru boĭ la un trunchiŭ saŭ butuc târându'l dupŏ dênsul, cu cea maĭ mare ostenélă pe potecile celle maĭ încurcate şi celle maĭ nepracticabile, ca să'l ducă la locul destinaţiuneĭ.

Să avem drumurĭ bune şi peste pucinĭ anĭ ţérra nóstră ar înflori, s'ar înbogăţi şi ar deveni puternică, şi prin urmare respectată în Europa.

Vedeţĭ Transilvania, mult maĭ mică de cât ţérra nóstră, ne întrece în agricultură şi în crescerea vitelor, fiind că eĭ aŭ drumurĭ bune, aŭ şosele şi podurĭ bune, ş'apoĭ sunt şi maĭ activĭ de cât noĭ; căcĭ noĭ ne am învĕţat să avem tóte pe d'a gata, *aşteptând cu mâinile în sîn tóte de la guvern şi de la streinĭ.*

In tóte ţerrile civilisate nu este guvernul care se pune în capul tuturor întreprinderilor ca să facă tóte, ci sunt societăţĭ particulare care depun capitalurĭ însemnate pentru felurimĭ de întreprinderĭ. Aşa spre ex. celle maĭ multe podurĭ peste Sena în Paris eraŭ făcute de particularĭ şi trecĕtoriĭ plătéŭ taxă; târḑiŭ le a rescumpărat guvernul, dupŏ ce póte capitaliştiĭ 'şĭ trăsese capitalurile lor, şi publicul a încetat apoĭ d'a maĭ plăti la trecerea podurilor, fiind că plătesce guvernuluĭ imposite pentru podurĭ şi şosele. Tot de particularĭ este făcut renumitul pod peste Dunăre între Pesta şi Buda, de unde compania trage veniturĭ însemnate; aşa este şi în Londra şi 'n tóte părţile lumi. Drumurile de fer şi vapórele sunt făcute şi întreţinute de companiĭ particolare, guvernul numaĭ le dă ajutórele trebuinciόse. Dac'ar fi stat eĭ cu mâinile în sîn ca noĭ, să aştepte tóte de la guvern saŭ de la streinĭ ar fi aşteptat mult şi ar fi remas tot în starea nóstră. Dar eĭ sciŭ că omul este trimis pe pămênt ca să munciască, şi că timpul este precios.

La noĭ din nenorocire nu există de loc spiritul de asociaţie, niminĭ nu este dispus a pune la voia întîmplări un galben măcar, saŭ să'l pérḑă, saŭ să'ĭ aducă un beneficiŭ îndoit peste un timp óre care. D'aceea la noĭ nu se face nimicŭ, saŭ şi de se face câte ceva n'are nicĭ o stabilitate.

In resumat: Cultura pădurilor, tăierea lor systematică, facerea şi întreţinerea podurilor ş'a şoselelor este una din questiunile vitale celle maĭ importante, care ar trebui şi la noĭ să attragă maĭ serios attenţia Ministruluĭ lucrărilor publice. Celle maĭ multe podurĭ din ţérra nóstră sunt într'o stare miserabilă, de şi călletoriĭ plătesc taxe de 2, 4, 8 şi 10 parale de cal. Podul pe vase de peste Prahova, de cea din urmă simplitate are o taxă peste mĕsură de mare, 12 parale de cal; în multe locurĭ se plătesc taxe fără să existe un adevĕrat pod.

O spunem cu durere că în budgetul Statuluĭ figuréză sume colosale pentru lefile funcţionarilor însărcinaţĭ cu construcţia şi îngrijirea podurilor ş'a şoselelor, şi nisce sume de ne însemnat pentru materialul trebuincĭos la acésta.

Cu acest system nicĭ o dată nu vom înainta, şi tot-d'auna streini ne vor despreţui ca pe nisce ómenĭ necapabilĭ d'a face ceva. *A.*

VARIETĂŢI.

Telegraphul sub-marin. Jurnal Engles *Times* din 18 August anunţă că vaporul *Great Eastern* s'a întors la Crookhaveni: funia atlantică s'a perdut cu totul, immensa încercare d'auni prin firul alectrice celle duoe lumĭ a căḑut pentru a duoa óră. Tóte elementele questiuneĭ ḑice *Times* aŭ fost riguros discutate. Duoe saŭ treĭ accidente fără importanţă şi datóre unor cause facile a preveni în viitor aŭ oprit expediţia care, de la primul pănĕ la ultimul moment, pare c'afost condusă de aceia care aŭ avut isteţimea prudenţa şi curagiul cel maĭ demn de laudă.......

Din nenorocire, continue organul oficial, compania a întrebuinţat prea multă economie saŭ neîngrijire în preparative şi acolo este adevêrată causă a reuluĭ. *Timesul* speră cu tóte aceste că vor profita d'aste lecţiunĭ şi asigură că electricieni şi marinarĭ înbarcaţĭ pe *Great Eastern* aŭ maĭ mult de cât altă dată. confienţă în viitorul companieĭ şi în viitorea funcţie a firuluĭ atlantic.

Bucuresci. — Imprimeria Stephan Rassidescu, Strada GermanăHanulŭ German, No. 2.